

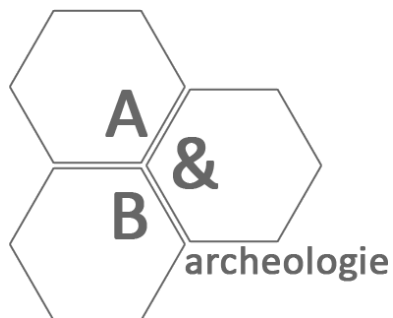
2025.064

Nota Melsele Alexander Farnèselaan

Programma van Maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

24-9-2025



1. Gemotiveerd advies

De nota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan de Sint-Jansdreef te Oedelem (deelgemeente van Beernem, provincie West-Vlaanderen), waarbij de oppervlakte van het plangebied groter is dan 3.000m², diende de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota¹ werd opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog en bestond enkel uit een bureauonderzoek. In het programma van maatregelen was opgenomen dat een landschappelijk booronderzoek, en indien nodig een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, en een proefsleuvenonderzoek dienden uitgevoerd te worden in een uitgesteld traject. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van dit verder vooronderzoek beschreven.

In eerste instantie werden landschappelijke boringen uitgevoerd op het terrein. Dit onderzoek werd uitgevoerd op woensdag 10 september 2025. In totaal werden 16 boringen uitgevoerd, verspreid over de onderzoekbare zone. Hierbij werd quasi overal een A-C bodemprofiel geattesteerd. Een profiel, gesitueerd in het centrale zuidelijke deel van het terrein, vertoonde een verstoorde bodemopbouw. Op basis van de boringen werd het potentieel op in situ bewaarde steentijd artefactensites laag ingeschat. Er werd dan ook geen verder booronderzoek uitgevoerd. Wel zouden sites met grondsporen aanwezig kunnen zijn binnen het plangebied. Deze zijn waarneembaar in de top van de C-horizont. Er werd slechts één verstoringszone aangeboord. Sites met grondsporen zouden aldus een relatief gunstige bewaring kunnen kennen. Het proefsleuvenonderzoek diende dan ook zoals voorzien uitgevoerd te worden over de volledige onderzoekbare zone.

Het proefsleuvenonderzoek vond plaats op maandag 15 september 2025. Het sleuvenplan uit het programma van maatregelen bij de archeologienota werd grotendeels gevolgd. Voor de uitgraving van de proefsleuven werd gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak van 1,80m breed. De grond werd gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Na de voltooiing van de registratie van de sleuven werden deze gedicht.

De onderzoekbare zone had een oppervlakte van ca. 11.044m². Hiervan werd ca. 1.439m² (13,0%) onderzocht door middel van proefsleuven en kijkvensters. De vooropgestelde dekkinggraad van 12,5% zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk (te verdelen over 10% sleuven en 2,5% dwarssleuven/volgsleuven/kijkvensters) werd hiermee behaald. Er kon aldus een goede inschatting gemaakt worden van het archeologisch potentieel van de site.

In de archeologienota werd op basis van het landschappelijk, bodemkundig, historisch en archeologisch kader een verhoogde archeologische verwachting opgesteld voor het terrein voor zowel steentijd artefactensites als voor sites met grondsporen. Het terrein is immers gelegen in een gradiëntzone, in de nabijheid van enkele natuurlijke waterlopen. Bodemkundig zou een structuur B-horizont kunnen voorkomen en gezien het terrein nooit bebouwd is geweest, zouden eventuele sites gunstig bewaard kunnen zijn. Op archeologisch vlak werden meteen ten noorden van het plangebied reeds sporen van bewoningssites uit de ijzertijd, Romeinse tijd en volle middeleeuwen aangetroffen.

¹ De Raymaecker, Haenen 2024.

Ook werden een mogelijke kringgreppel uit de midden-bronstijd en enkele grachten en greppels uit de late ijzertijd en Romeinse periode aangesneden. Er werd vermoed dat de sites verder doorliepen naar het zuiden.

Het landschappelijk bodemonderzoek toonde aan dat de kans op het aantreffen van een in situ bewaarde steentijd artefactensite zeer klein is. Losse silexvondsten zouden eventueel wel nog kunnen voorkomen in secundaire context.

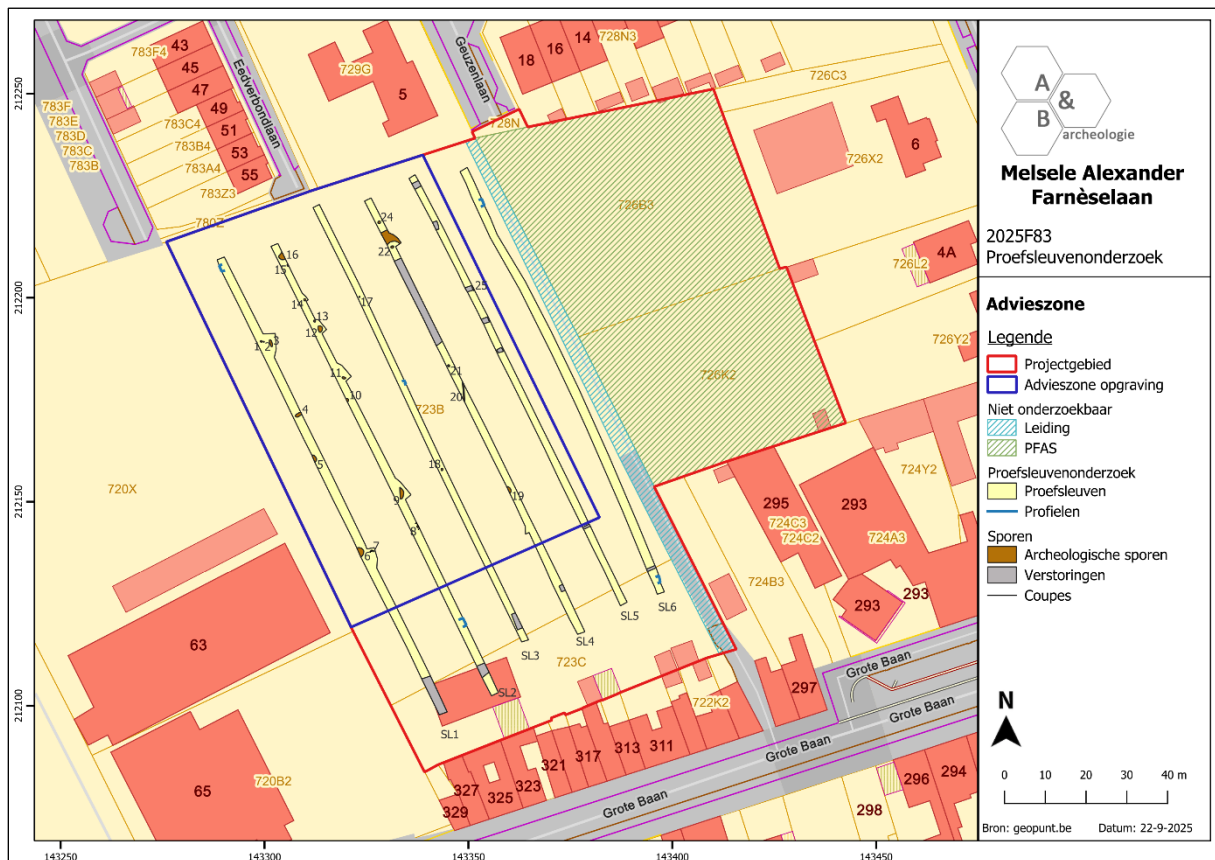
Het proefsleuvenonderzoek toonde aan dat er verspreid over het noordwestelijke deel van het plangebied, bewoningssporen voorkomen. Op basis van het vooralsnog schaarse vondstmateriaal lijken de sporen te behoren tot een (mogelijk meerfasige) bewoningssite uit de metaaltijden en/of Romeinse periode. Mogelijk bestaat er dus een verband met de eerder aangetroffen sites ten noorden van het plangebied.

Gezien het terrein verkaveld zal worden, worden de aangetroffen archeologische sporen bedreigd. Er dient dan ook een verdere opgraving plaats te vinden over het noordwestelijke deel van het plangebied. De overige onderzochte zones worden vrijgegeven gezien hier enkel recente verstoringen werden aangesneden. De niet-onderzoekbare zone dient evenmin verder onderzocht te worden omwille van gezondheidsrisico's (vastgestelde PFAS-vervuiling). Bovendien werden naar het oosten toe minder sporen waargenomen tijdens het proefsleuvenonderzoek. De advieszone voor verder onderzoek heeft een oppervlakte van ca. **6.750m²**. De modaliteiten voor dit onderzoek worden hieronder behandeld.

2. Afbakening van de opgravingszone

Het proefsleuvenonderzoek toonde aan dat er verspreid over het noordwestelijke deel van het plangebied archeologische sporen, die toe te schrijven zijn aan een of meerdere (meerfasige) bewoningssites uit de metaaltijden (ijzertijd) en/of Romeinse periode, aanwezig zijn. In de meest oostelijke proefsleuf werden geen sporen meer aangetroffen en ook in het zuidelijke deel van het terrein werden louter recente verstoringen geattesteerd. Deze zones worden vrijgegeven. Het noordoostelijke deel van het plangebied kan niet onderzocht worden vanwege sterke PFAS-vervuiling.

De advieszone voor opgraving heeft een oppervlakte van ca. **6.750m²**.



Figuur 1 Aanduiding van de advieszone voor verder onderzoek op de allesporenkaart van het proefsleuvenonderzoek, geprojecteerd op het GRB (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om de archeologische sporen te karteren en onderzoeken. Volgende niet limitatieve vraagstellingen dienen hierbij vooropgesteld te worden:

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Welke spoorcategorieën zijn aanwezig? En tot welke functie behoren deze (bewoning, begraving, artisanaal, ...)? Welke structuren kunnen onderscheiden worden (gebouwen, grachten, waterputten, kuilen, ...)?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere periodes? Wat is de onderlinge samenhang/fasering?
- Zijn er aanwijzingen voor artisanale activiteiten?
- Waaruit bestaat de materiële cultuur en kan dit iets leren over het gebruik van de site en de bewoner(s)? Tot welke groep, type, baksel, ... behoort het aardewerk?
- Lenen vondsten zich tot een conservatie? Wat is hun meerwaarde?
- Kunnen bepaalde sporen verder natuurwetenschappelijk onderzocht worden? Wat is hun meerwaarde? Welke vormen van natuurwetenschappelijk onderzoek zijn van toepassing (¹⁴C-datering, macrobotanisch onderzoek, pollenonderzoek, dendrochronologie, houtsoortbepaling, anthracologie, fysische antropologie, petrografie, archeozoölogie, ...)?
- Kan de site in een ruimer archeologisch kader geplaatst worden, hoe verhoudt de site zich tot de archeologische onderzoeken meteen ten noorden van het terrein en tot andere gekende archeologische waarden in de omgeving?
- Wat is de relatie tussen de mens en zijn omgeving?
- Kunnen eventuele patronen en/of sporen van lokale, regionale en transregionale economie onderscheiden worden?
- Zijn de grenzen van de archeologische site behaald binnen het plangebied of lopen de erven door buiten het terrein?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Gezien de geplande werken is een in situ behoud niet mogelijk. Er dient bijgevolg een opgraving uitgevoerd te worden om de archeologische resten te onderzoeken.

De advieszone voor opgraving heeft een oppervlakte van ca. 6.750m² en omvat het noordwestelijke deel van de onderzoekbare zone. Het onderzoek kan uitgevoerd worden op één archeologisch vlakniveau (top van de C-horizont), in één of meerdere werkputten en dient aangelegd te worden met een graafmachine met een platte graafbak onder begeleiding van de veldwerkleider. Hierbij wordt de grond afzonderlijk gestockeerd om vermenging te voorkomen. Wel is belangrijk dat, indien een gebouwstructuur aangesneden wordt, deze in één werkput in zijn totaliteit moet blootgelegd worden. De grachten en greppels dienen zodanig onderzocht te worden dat een goed inzicht kan verkregen worden in de fasering ervan (coupes op knooppunten, aansluitingen, over-/doorsnijdingen, uiteindes, onderbrekingen, ...). Binnen het plangebied kunnen hoofd- en bijgebouwen, grachten, greppels, waterputten, waterkuilen en dergelijke verwacht worden. Het is bovendien niet uitgesloten dat ook sporen en/of vondsten van funeraire of artisanale aard aangetroffen worden.

Het archeologisch onderzoek dient conform de Code van Goede Praktijk uitgevoerd te worden. Sporen dienen geregistreerd en onderzocht te worden. Indien sporen zich lenen tot natuurwetenschappelijk onderzoek kunnen stalen genomen worden. De staalname en conservatie gebeurt volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De staalname en de verdere selectie van stalen voor verder onderzoek, gebeurt met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Voorafgaand, tijdens en na het veldwerk overlegt de veldwerkleider met de betrokken natuurwetenschapper(s) en de conservator.

Indien een waterhoudende structuur (diepe gracht, waterput, ...) aangetroffen wordt, dient men te werken met een bronbemaling om de structuur in goede en veilige omstandigheden te onderzoeken. Een voorafgaandelijke controleboring kan meer duiding brengen in de diepte van de structuur, alsook de diepte van de grondwatertafel en de nood voor bronbemaling.

5. Criteria niet uitvoeren onderzoekshandelingen

Er zijn geen criteria. Het archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden.

6. Schatting tijdsduur (indicatief)

Het archeologisch veldonderzoek neemt voor een opgravingsploeg van 4 à 5 mensen ca. 10 tot 15 werkdagen tijd in beslag, waarbij het opgravingsvlak in één of meerdere werkputten wordt aangelegd en onderzocht. Na afronding van het onderzoek kan de zone terug aangevuld worden. De verwerking en rapportering neemt ca. 30 tot 50 dagen in beslag. Deze tijd is nodig voor de opmaak van het rapport, opstellen van grondplannen, wassen van vondstmateriaal, opmaak van lijsten, ...

Indien meerdere waterputten of andere waterhoudende structuren aangetroffen worden kan de termijn van het veldwerk verruimen.

7. Kostenraming op basis van de geraamde tijdsduur (excl. BTW, indicatief)

- Veldwerk archeologische opgraving incl. kraanwerk (aanleg en dichten) en opmetingen, en excl. bemaling: 32 500 euro
- Verwerking, assessment, rapportage: 16 250 euro
- Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie: stelpost van 3 750 euro

8. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 4 personen, waarvan minstens 2 archeologen
- De veldwerkleider heeft minstens 480 werkdagen ervaring met onderzoek op landelijke sites, in het bijzonder op meerperiodensites uit de metaaltijden, Romeinse tijd en middeleeuwen

9. Bewaring archeologisch ensemble

Gedurende het onderzoek worden de vondsten als geheel bewaard in een veilige, droge en klimaatgeschikte omgeving. Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble overgedragen aan de eigenaar.